



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi  
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &  
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ  
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

**González Téllez, Emanuel**

**Francofurti Ad Moenum, 1690**

Caput IX. Augustinus a super Genesim de morte Abel.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

## CAPUT IX.

Augustinus <sup>a</sup> *super Genesim de morte Abel.*

Evidentia perpetrati sceleris non indiget clamore accusatoris.

## NOTÆ.

<sup>1.</sup> **A**ugustinus. ] Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc titulo. cap. 11. Et licet verba hujus textus non reperiantur inter opera D. Augustini, extant tamen in glossa interlineari in cap. 4. Genesim, ad illa verba: *Vox sanguinis clamavit ad me de terra.* In quorum verborum scholio leguntur verba in presenti relata, forsitan quia Glossa interlinearis deprompta est ex operibus Divi Augustini ut jam notavi in cap. 3. de constit. Indè constat ex iudiciis ad evidentiam perveniri posse; nam cum in presenti casu tantum adessent iudicia, quia videlicet ambo fratres conjuncti foris exierunt, & Cain arma deferebat, majorque erat, quam Abel, evidens fuit illum fratrem occidisse ex iudiciis indubitatis, de quibus in l. final. C. de probat. & notatur Jul. Clar. §. final. q. 4. num. 3. Regens Sanfelicius l. p. dccij. 28. num. 2.

## COMMENTARIUM.

<sup>2.</sup> **E**X hoc textu sequens communiter deducitur assertio: *Super notorio procedit Index nemine accusante.* Probat eam textus in cap. manifesta, cap. qua Lotharius, cap. de manifesta, cap. penult. §. final. cum cap. sequenti. 2. quest. 1. cap. nullus. §. aliquando. 4. quest. 4. cap. bona. 23. §. porro de elect. cap. ad nostram 31. de iurejur. cap. tua, de cohabit. Cleric. cap. 3. de eo qui cognovit consanguin. cap. penult. de purgat. vulgar. cap. 1. de offic. deleg. in 6. Clement. Pastoralis, de re iudic. cap. Deus 2. quest. 1. cap. de illicita 24. quest. 1. cap. unic. ut Ecclesiastica beneficia. Illustrant ultra congestos à Barbosa in presenti Antonius Gomez lib. 3. var. capit. 1. num. 41. ubi plures Ayllon. Balboa in cap. 1. de caus. possess. num. 87. & in cap. cum special. 1. 61. de appellat. num. 35. Vighel. in method. jur. Can. fol. 84. Frances in pastorali, quest. 2. num. 14. Cuiac. ad tit. de rebus cogend. Leon contra Waramundum cap. ult. Hunnius in encyclop. part. 2. tit. 45. plures, quos congerit Salgado de Regia protect. part. 3. cap. 14. num. 47.

Sed pro dubitandi ratione ita in presentem assertionem infurgo. Sine legitimo accusatore non est aliquis puniendus, cap. 1. ubi late probavi, hoc titulo. ergo etsi detur evidentia criminis, nemine accusante, non est reus puniendus. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam in notoriis adhuc citatio desideratur, cap. Deus omnipotens 2. quest. 1. cap. de illicita 24. quest. 4. Gomez dict. cap. 1. num. 46. Balboa in dict. cap. 1. de caus. possess. & propriet. num. 87. & sententia est proferenda, dict. cap. de manifesta, cap. cum sit Romana, de appellat. cap. penult. de purgat. Canon. Ergo etiam si per evidentiam facti consistet de crimine, adhuc ordo iudiciarius servandus est, & per consequens accusatio desideratur.

<sup>4.</sup> Quæ dubitandi ratione non obstante vera est presentem Augustini sententia, pro cuius expositione sciendum est, quod licet manifestum ali-

quandò accipiatur pro eo, quod opponitur tam seu notorio, quàm occulto, & sic pro manifestabili, l. cives, 11. junctâ Glossâ 2. C. de appellat. l. iubeo- mus 29. in princip. C. de testam. frequentius tamen accipitur pro eo, quod est publicum, evidens, seu notorium, l. manifesta, ff. de iurejur. cap. manifesta 2. quest. 1. cap. vestra, de cohabit. Cleric. cap. Romana, §. sin autem, de appellat. lib. 6. probant Abbas, & Joannes Quintinus in c. cum olim, de V. S. & ita notorium, manifestum, publicum, evidens, patens, & indubitatum synonyma sunt, idemque important, ut constat ex d. cap. manifesta, dict. cap. ad nostram, de iurejur. cap. cum olim 13. cap. super eo 31. de V. S. cap. si forte 11. de elect. lib. 6. junctâ cap. 2. de V. S. eod. lib. docent Mascardus de probat. conclus. 1105. Farinacius in praxi crimin. quest. 21. Villadiego in l. 3. num. 9. tit. 1. lib. 6. fori, Moneta de conservat. cap. 7. num. 109. Nec contrarium probat textus in l. quoniam, C. de iure delib. ibi: *Manifestum ac evidens est antequam, & c.* per quam plus esse evidens, quàm manifestum, notavit Rebuffus in l. natura verbo Evidenter, ff. de V. S. Quia respondetur manifestum in eo textu accipi pro manifestabili, & quod probari potest; non verò pro publico, seu notorio: licet juxta etymologiam verbi, & strictè loquendo evidens dicatur, quod oculis videri potest, & vi sui patet. Nam evidens percipitur per sensum visus, quia, ut aiebat Poëta:

*Segnius irritant sensus dimissa per aures,  
Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus.*

Et subjacet sensui nostro, ut cum dies est media, evidens est esse diem. Notorium autem adhuc subjacet iudicio intellectus; nam tam in notorio juris, veluti post rem iudicam; quàm in notorio facti, veluti cum Clericus habet domi concubinam, & ex ea filios suscipit, adhuc aliquis dubitare potest de facto, & ita notorietas à re ipsa separari valet, quod in evidenti non procedit: & ita valdè differt evidens à notorio; in quo sensu id quod evidens est, multò certius, & clariùs habetur, & probatio per evidentiam cæteris præfertur, l. si irruptione 8. in fine, ff. finium Regund. l. periculis 34. §. Nerarius, ff. de auro & argent. Illustrant Caldas in l. si curatorem, verbo Memoribus, num. 8. Mascardus de probat. in princip. qu. 8. num. 3. inde inferentes legem excludentem probationem in aliquo casu, nunquam excludere eam, quæ fit per evidentiam, & per aspectum; nihilominus tamen lato modo etiam evidens dicitur, quod clarum, & certum est, ac si oculis cerneretur: sic evidens Ecclesiæ utilitas dicitur in cap. 2. de Cleric. non resid. lib. 6. & in cap. 1. de rebus Eccles. eod. lib. l. 2. ff. de constit. Principum: evidens calliditas in l. & eleganter, §. ultim. ff. de dolo: evidens exceptio in l. 3. §. ibidem, ff. ad exhibendum. Sicut etiam ea quæ apparent ex conjecturis admodum perspicuis, & jure probatis, de quibus moraliter dubitari nequit, evidentia dicuntur in l. pluribus 33. l. licet 74. §. si non sit, ff. de legatis 1. Vultei volum. 4. consil. 25. num. 116. Menochius

Menochius *lib. 2. de præs. quæst. 45.* cum aliis congestis à Tiraq. *in l. si nunquam, verbo Donatio- ne num. 158. C. de reuoc. Molin. de primog. lib. 3. cap. 4. num. 39. P. Barb. in l. si constans 24. num. 64. ff. solut. matrim.*

Deinde sciendum est, notorium, publicum, seu evidens, aut manifestum, prout unum est, & unum importat, frequentius dividi in notorium juris, quod subdividi solet in notorium probationis, & fidei vel dispositionis, ac præsumptionis, seu fictionis; & in notorium facti, quod rursus subdividitur in notorium facti permanentis, seu existentis, & facti transeuntis, seu momentanei; & denique facti interpolati, quod non est permanens, nec continuum, nec absolute transiens, sed interpolatum, ac proinde inter duo priora velut medium: quas species, seu membra explicant Mascardus, & Farinac. *ubi supra.* Illud tamen summè notandum est, quod ut aliquid notorium, publicum, seu evidens dicatur, necessariò requiritur certitudo, & sic scientia, per quam illud omnibus, vel pluribus certum sit; nec sufficit existere famam publicam ea de re apud omnes, vel plures; siquidem talis fama non facit rem, de qua agitur, publicam, aut notoriam. Desideratur, ergo ut aliquid notorium, seu evidens dicatur, quod omnibus, vel pluribus notum sit, ita ut populus, vicinia, vel major ejus pars testis existat, *d. c. qua Lotharius, ibi: Oculis omnium: & cap. si qui, ibi: Omnes enim: & cap. ultim. ibi: Omnibus, 2. quæst. 1.* Dubium tamen est, quotnam personæ desiderentur, ut multitudinem constituent ad notorium, seu publicum efficiendum; Et communiter placuit, quod cum id à jure præsumitur non sit, succedit Regula legis primæ, *ff. de jure delib. cap. de causis 4. §. 1. de offic. delegat. juxta quam totum relinquatur arbitrio judicis, qui perpenis circumstantiis loci magni, vel exigui, & personarum, numerum necessarium declarabit, ut pluribus relatis resolvunt Menochius de arbitrar. casu 160. num. 7. Mascard. conclus. 1107. Farinac. in praxi. quæst. 18. ex num. 104. Ayllon ad A. Gomez, dict. cap. 1. num. 42.* Illud tamen summè notandum est, quod cum multa dicantur notoria, quæ non sunt, *cap. consuluit, 14. de appell. ubi propter dubium, seu negationem necessaria fuerit probatio, per quam appareat aliquod factum esse publicum, seu notorium, quamvis fama non sufficiat, sufficit tamen testimonium duorum legitime deponentium, qui affirmant factum esse notorium, reddentes rationem concludentem, quia coram omnibus, majorive parte factum sit.* Nec desideratur, quod testificentur omnes illi, qui ad notorium efficiendum requiruntur. Glossa penultima in dict. cap. Deus 2. quæst. 1. Jul. Clarus dict. §. ultim. quæst. 9. num. 6. Mascard. conclus. 1109. ut etiam ad probandam famam publicam sufficit testimonium duorum, qui deponant ab omnibus, vel majori parte famam constituentibus se audivisse. Glossa *verbo fama, in cap. ultim. 1. q. 3. & in leg. 3. §. ejusdem, verbo Confirmat, de testibus.*

6. Traditur ratio decidendi. His animadversis ratio præsentis assertionis provenit ex eo, nam idè in judicio criminali legitimus accusator desideratur, ut delictum commissum probetur, & tandem pro meritis reus puniatur, omnique occasio fraudis puniendi innocentem, aut absolvendi nocentem amoveatur, juxta tradita supra *in cap. 1. at verò ubi res evidens est, nullum datur periculum calumniæ, aut*

tergiverfarionis, nec opus est diligentia, aut indutia accusatoris: igitur tunc frustra desideraretur. Deinde quia delicti evidentià longè magis Respublica offenditur; unde non oportet vel dissimulare diutius, vel expectare moram accusatoris; sed statim ad justam vindictam procedendum est, præcipuè cum idè in notoriis juris ordo sit ordinem non servare, *cap. per venit, de testibus, cap. consuluit, de appellat. cap. olim, el. 1. de restit. spol. cap. super eo, de restit. cog. variis ampliationibus, & limitationibus illustrat Salgado dict. 3. p. cap. 14. faciunt Appius apud Livium lib. 39. ibi: Rem evidentem pro dubia non esse querendam. M. Tullius in Academ. ibi: Nihil clarius, aut illustrius ipsa evidentià esse potest.* Undè rectè in præsentem docetur, evidentiàm patratæ sceleris non indigere clamore accusatoris.

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa, cui facile responderetur afferendo, neminem damnari sine accusatore, vel aliquo, qui loco accusatoris habeatur à jure, qualis est hoc casu infamia publica, seu evidentià patratæ sceleris. D. Thomas 2. 2. 190. 67. art. 3. Undè rectè per æquipollens adimpletur necessitas accusatoris. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis, nam licet in notoriis juris ordo non sit observandus; tamen adhuc in eis aliqua juris requisita desiderantur, veluti citatio, quæ requiritur, ex traditis in *cap. 1. de caus. possess. & intercessisse supponitur in cap. dudum 22. de elect. & in facto Apostoli relato in cap. cum sit Romana, §. final. de appellat. ut docuit Balboa in dict. cap. 1. de caus. poss. §. num. 88.* Etiam desideratur aliqua probatio notorietatis, ex supra traditis. Et tandem sententia, juxta textus in *cap. nos in quemquam 2. q. 1. cap. 15. de purg. Canon. Docteur Turriscrem in dict. c. de manifesta, Anton. Gomez dict. cap. 1. num. 43. ubi plures Ayllon: non tamen desiderantur lites contestatio, probatio ordinaria, & similia: nec Judex potest recusari, aut à tali sententia appellari valet, ut probat Salgado d. cap. 14. ferè per totum.*

Sed supra traditis obstat textus in *capit. de hoc 11. de Simonia, in illis verbis: Si verò manifestum est, nec tamen inde convicti, vel confessi fuerint, & tamen publicè laborant infamia, eis Canonica purgatio debet indicari.* Ex quibus expressè deducitur, quod et si crimen manifestum sit, adhuc pœna ordinaria infligi non potest, sed tantum purgatio canonica; quæ ob infamiam tantum indicitur. Pro cujus difficultatis solutione sciendum est, eam differentiam versari inter notorium & manifestum, quod adversus notorium, maximè facti permanentis, non admittitur ulla probatio, ut latè illustrat Mascard. *conclus. 1108. Ripol. variar. resol. cap. 1. num. 66. Gratianus discept. forens. cap. 312. num. 18. Carleval. tom. 2. de judiciis, lib. 1. tit. 2. disput. 2. num. 46.* at in manifestis contrarium procedit, quia adhuc probationes adversus eos admittuntur, & his deficientibus, conjecturæ, & indicia semiprobandant. Mascard. *conclus. 1017.* Undè in dict. cap. de hoc, cum crimen Simonie manifestum tantum esset, non verò notorium, idè purgatio tantum canonica indicitur. Nec obstat si in istis, in verbis antecedentibus decrevisse Alex. III. quod si manifestum esset delictum Simonie, aut ipsi Simoniaci convicti, aut confessi fuissent, deponerentur; quo in casu necessariò manifestum accipiendum est pro notorio, siquidem utitur Pontifex disjunctiva *aut, inter casum, in quo manifestum est crimen, & cum*

7. Dissoluitur dubitatio de ratione.

8. Exponitur cap. de hoc de Simonia.

cum ipsi sunt in iure confessi, vel convicti: ergo in eodem sensu Alexander manifestum dixit in sequenti clausula supra transcripta. Po cuius difficultatis solutione varia adduxit quidam Neothericus in nova interpretatione ipsius textus: sed nisi fallor, vera mens Alexandri III. est, ut si delictum esset manifestum, non notorium, quia tantum fama, & rumore manifestum erat, & exinde, ut legitur in prima collectione, ipsi confessi fuerint, vel

convicti, deponerentur qui confessi, aut convicti fuerant; si autem tantum manifestum erat, quia publicè laborabant infamià, sed convicti, aut confessi non fuerant, purgatio canonica illis indicatur: & ita tam in primo, quàm secundo casu ipsius textus nunquam manifestum accipitur pro notorio, sed tantum pro publico ex fama, aut rumore, quod adhuc probationibus indiget, ut supra dixi.

## CAPUT X.

Alex. III. a Gaetano electo.

Cum P. Manconella, & Bonus Cocci presbyteri, & Joannes Bonus Cocci laicus in nostra essent præsencia constituti, eundem I. quoniam laicus erat, in jam dicti P. accusationem nequaquam admisimus. Cumque præfatus B. eundem P. super crimen simoniæ constantius accusaret, nos eum, quoniam ad b testimonium illius causæ fuit adductus, & quia frater ejus, I. scilicet, jam dictum P. coram te accusaverat, repulimus ab accusatione; præsertim cum frater P. Bonum Cocci antea de causâ consimili accusaret. Unde quoniam unus post alterum prædictum instanti vicissitudine accusabat, neutrum ad ejus accusationem admisimus, sed utriusque de objectis criminibus purgationem duximus inducendam. Inde c siquidem est, quod d. t. per A. f. m. p. m. quat. utrumque illorum se cum tribus sacerdotibus facias infra xxx. dies post harum susceptionem litterarum purgare. Purgatores verò illius honestatis, & opinionis esse volumus, quod verisimile sit eos nolle amore, vel odio, seu obtentu pecuniæ deierare. Ut autem idonei appareant, necesse est, ut ejus, quam purgare debent, vitam & conversationem agnoscant: quod si uterque illorum, vel aliter in purgatione defecerint, tu deficientem omni officio & beneficio ecclesiastico privas, tibi modis omnibus præcavens, quod si qui memorato P. in sua voluerint purgatione assistere, nullam eis malevolentiam, vel indignationem ostendas, nec eos aliquo modo impediatis, vel ab aliis, quantum in te est, impediri permittas.

## NOTÆ.

<sup>1.</sup> a **Gaetano.** ] Ita legitur in prima collectione, sub hoc titulo. cap. 10. in hac verò sexta legitur, Gaet: post Concil. verò Lateran. part. 59. cap. 14. habuit Gaiaacensi electo, quam lectionem restituendam esse credit Anton. August. in notis ad hunc textum, quia hodie est urbs parva in Campania hujus nominis: sed cum nulla Galacia, sed potius Calacia, vulgò Caiaco dicta, reperiatur, & quæ Cathedrâ Episcopali decorata est jam à septimo Ecclesiæ sæculo, ut refert Carolus à Sancto Paulo lib. 1. Geograph. sacra, fol. 55. credo legendum esse Calaciensi, in præfenti, & in cap. cum P. de purgat. canonic.

<sup>2.</sup> b **Ad testimonium illius.** ] Unde deducunt DD. inimicitiam contrahi tecum, si contra me testimonium dicas in causâ capitali. Pro qua sententia expendi potest textus in l. produci 23. ff. de testibus, ubi ait Venuleius: Produci testis non potest, qui ante in eum reum testimonium dixit. Quam doctrinam exponemus infra in cap. meminimus.

<sup>3.</sup> c **Inde siquidem.** ] Verba quæ sequuntur extant in cap. P. de purgat. canonic.

## COMMENTARIUM.

<sup>3.</sup> **EX** hoc textu sequens deducitur assertio: *Inimiciis, vel laici clericos accusare non possunt.* Probat priorem partem de inimicis repellendis ab accusatione textus in cap. suspectos, cap. & pro canonica, cap. nullus, vers. Nullus, qui inimicitias: batur. cap. accusatores, cap. accusatoribus, cap. nulli, §. quod verò, cap. ult. §. final. 3. quest. 5. cap. ea vindicta, §. sed huic vindicta, cap. ult. 23. quest. 4. cap. 1. de hæretic. in integra, quam ibi dabimus, cap. 5. 3. quest. 3. Pontianus epist. 1. in princip. ibi: *Accusandi non sunt sacerdotes Domini ab infamibus, aut sceleratis, vel inimicis.* Joannes Papa epist. 1. circa med. apud Anton. August. lib. 30. epitom. tit. 10. ibi: *Inimicis accusatoribus, vel de inimici domo prodeuntibus, seu qui cum inimicis morantur, non credatur, ne irati nocere cupiant, ac læsi se velint ulcisci.* Sylvester epist. 1. ad medium, ibi: *SS. PP. roborantes decreta statuimus, licet sepius jam statutum fuerit, nec falsos, nec inimicos, suspectos accusatores, vel testes unquam super Episcopos suscipi.* Secundam partem de laicis non admittendis contra clericos, probant textus in cap. beatus, cap. sacerdotes, cap. sunt plurimi, cap. quiescite 6. quest. 1. cap. nullus, cap. laico, cap. in sancta, cap. laicos, cap. sicut, cap. laici 2. quest. 7. cap. de cetero 14. de testibus. Utramque partem probat Marcel. Papa epist. 2. ad medium, ibi: